

ANONİM ŞİRKETLERDE MALİ DURUM BOZULURSA NE YAPILIR?¹

Soner ALTAŞ^(*)

1 - GİRİŞ

Bilindiği üzere, anonim şirket, borçlarından dolayı yalnız malvarlığı ile sorumlu bulunan bir ticaret şirkettir. Anonim şirketin pay sahipleri ise, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludurlar. Hal böyle olunca, anonim şirket sermayesinin korunması, şirket alacaklıları ve de ticari ilişkilerin güvenli seyri açısından önem arz etmektedir. Zira, anonim şirketin mali durumunun bozulması ve esas sermayesinin karşılıksız kalması "*sermayenin korunması ilkesi*"ni zedeleyen ve alacaklıların tahsilini güçleştiren bir durumdur. Bu hususları göz önünde bulunduran Yasa Koyucu, 6762 sayılı eski Ticaret Kanunu (ETK)'nda anonim şirket sermayesinin korunması için bazı emredici hükümler sevk etmişti. Bunlardan birisi de, ETK'nın 324. maddesinde yer alan ve anonim şirketin esas sermayesinin karşılıksız kalması ve borca batık olması halinde alınması gereken tedbirleri düzenleyen hükümdü.

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu² (YTTK)³ da sermayenin korunması ilkesine özel önem vermiş ve anonim şirket yönetim kuruluna, şirket sermayesinin kaybedilmesi veya şirketin borca batık olması hallerine ilişkin birtakım görevler yüklemiştir. Ancak, gerek ETK'da gerek TTK'da yer verilen bu hususun uygulamada yeterince bilinmemesi nedeniyle, anonim şirket yönetim kurulu üyeleri Kanunla kendilerine yüklenen görevleri yerine getirmekte zaman zaman ihmal gösterebilmektedir. Oysa, anılan görevlerin ihmal sorumluluklarının doğmasına yol açmaktadır. İşte bu çalışmada, mali durumu bozulan, bir başka deyişle sermayesini kaybeden veya borca

(*) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi

¹ Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına ait olup, çalıştığı kurumunu bağlamaz.

² 14 Şubat 2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³ Çalışmamızda, karışıklığa sebebiyet vermemek için, 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Kanun için Eski Ticaret Kanunu manasında ETK, 13 Ocak 2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu için de mer'i Türk Ticaret Kanunu manasında TTK kısaltmaları kullanılmıştır.

batık duruma gelen anonim şirketlerde yönetim kurulu tarafından yapılması gereken işlemler üzerinde durulacaktır.

2- ANONİM ŞİRKETİN MALİ DURUMUNUN BOZULDUĞU HALLERDE YÖNETİM KURULU TARAFINDAN YAPILACAK İŞLEMLER

Anonim şirket yönetim kurulunun, şirket sermayesinin kaybedilmesi veya şirketin borca batık olması hallerine ilişkin görevleri, TTK'nın 376 ile 377. maddelerinde düzenlenmiştir. Bunlardan, 376. madde, ETK'nın 324.⁴ maddesi yerine geçmiş ve eski hükümler bir ölçüde korunmuştur.

TTK'nın konuya ilişkin 376. maddesi de, ETK'da olduğu gibi, şirketin mali durumunun bozulması halini üç kademe halinde ele almış ve bu hallerde şirket yönetim kurulu ile genel kurul tarafından alınması gereken tedbirleri de yine kademeli bir şekilde belirtmiştir. TTK'ya göre, şirketin mali durumunun bozulmasına ilişkin kademeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- a) Şirket sermayesi ile kanunî yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kalması,
- b) Şirket sermayesi ile kanunî yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kalması,
- c) Şirket aktiflerinin alacaklılarının alacaklarının karşılanmasında yetersiz kalmasıdır.

Bunlardan birinci ve ikinciye “*sermaye kaybı*”, üçüncüsüne ise “*borca batıklık*” da denilmektedir⁵. Sayılan kademeler ve yönetim kurulunun bu kademelere ilişkin görevleri aşağıda başlıklar halinde ayrı ayrı izah edilmiştir.

2.1- Şirket Sermayesi İle Kanunî Yedek Akçeler Toplamının Yarısının Zarar Sebebiyle Karşılıksız Kalması Halinde Yapılacak İşlemler

TTK'nın 376. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, “son yıllık bilançodan, *sermaye ile kanunî yedek akçeler*⁶ toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa”, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırmak ve bu genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunmak zorundadır.

Bu önlemler, sermaye artırımını, bazı üretim birimlerinin veya bölümlerin kapatılması ya da küçültül-

⁴ ETK'nın 324. maddesinde;

“Son yıllık bilançodan esas sermayenin yarısının karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, idare meclisi derhal toplanarak durumu umumi heyete bildirir.

Şirketin aciz halinde bulunduğu şüphesini uyandıran emareler mevcutsa idare meclisi aktiflerin satış fiyatları esas olmak üzere bir ara bilançosu tanzim eder. Esas sermayenin üçte ikisi karşılıksız kaldığı takdirde, umumi heyet bu sermayenin tamamlanmasına veya kalan üçte bir sermaye ile iktifaya karar vermediği takdirde şirket feshedilmiş sayılır. Şirketin aktifleri şirket alacaklarının alacaklarını karşılamaya yetmediği takdirde idare meclisi bu durumu derhal mahkemeye bildirmeye mecburdur. Mahkeme bu takdirde şirketin iflasına hükmeder. Şu kadar ki; şirket durumunun ıslahı mümkün görülüyorsa idare meclisi veya bir alacaklının talebi üzerine mahkeme iflas kararını tehir edebilir. Bu halde mahkeme, envanter tanzimi veya bir yediemin tayini gibi şirket mallarının muhafazası için lüzumlu tedbirleri alır.” hükmüne yer verilmekte idi.

⁵ TÜRK Ahmet, Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999, s.3-7

⁶ “Sermaye” terimi ile bilançoda sermaye kalemi altında yer alan esas sermaye ve kayıtlı sermaye sisteminde çıkarılmış sermaye; kanunî yedek akçe ile 519'uncu madde hükmünde düzenlenen akçeler kastedilmiştir. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:23, Yasama Yılı:2, S.Sayısı:96, Nr.112

mesi, iştiraklerin satışı, pazarlama sisteminin değiştirilmesi vs. olabilir. Hükümün uygulanabilmesi için, kanunî yedek akçeler dışındaki açık yedek akçelerle de zararın kapanmamış olması ve arta kalan zararın sermaye ile kanunî yedek akçeler toplamının yarısını geçmesi gerekir. Yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırmadığı, şirketin finansal yönden kötü durumda bulunduğunu bütün açıklığıyla genel kurula anlatmadığı, hatta bu konuda bir rapor vermediği, zararların sebeplerini (kaynaklarını) göstermediği ve tedavi çareleri önermediği takdirde sorumlu olur. Yönetim kurulunun, genel kurulu toplantıya çağırma görevini ihmâl etmesi halinde, bu kurulu azlık toplantıya çağırabilir⁷.

2.2- Şirket Sermayesi İle Kanunî Yedek Akçeler Toplamının Üçte İkisinin Zarar Sebebiyle Karşılıksız Kalması Halinde Yapılacak İşlemler

TTK'nın 376. maddesinin ikinci fıkrasında *"Son yıllık bilânçoya göre, sermaye ile kanunî yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde, derhal toplantıya çağrılan genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer."* denilmiştir.

Dolayısıyla, son yıllık bilânçodan, zararlar sebebiyle sermaye ile kanunî yedek akçeler toplamının üçte ikisinin karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde, yönetim kurulunun çağrısı üzerine genel kurul toplanıp aşağıda belirtilen iki karardan birini alabilir:

- (a) Sermayenin üçte biri ile yetinilmesi, yani sermayenin azaltılıp zararın bünye dışına atılması;
- (b) Sermayenin tamamlanması.

Eğer genel kurul bu iki karardan birini almaz ise anonim şirket sona erer. TTK'nın genel kurulu bu seçenekler arasında tercih yapmaya zorlamasının sebebi, şirketin durumunu bir an önce açıklığa kavuşturmak düşüncesidir. Tamamlama ile azaltılan sermaye kadar veya ondan fazla sermaye artırımı yapılması veya bilânço açıklarının pay sahiplerinin tümünce veya bazı pay sahipleri tarafından kapatılması ya da bazı alacaklıların alacaklarını silmesi kastedilmektedir⁸.

2.3- Şirketin Borca Batık Olması Halinde Yapılacak İşlemler

"Borca batık olma" kavramı, şirket aktifleri -*yıllık bilânçoda olduğu gibi defter (iktisap) değerleriyle değil*- fakat gerçek (olası satış değerleri) değerleriyle değerlemeye tâbi tutulsalar bile alacaklıların, alacaklarını alamamaları, yani şirketin borç ve taahhütlerini karşılayamaması demektir⁹.

TTK'ya göre, eğer şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretler var ise, yönetim kurulu, aktiflerin hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de muhtemel satış fiyatları üzerinden bir ara bilânço çıkartır (TTK, m.376/f.3).

Borca batık durumda olmanın işaretleri, yıllık bilânçodan, aylık, üç aylık veya altı aylık hesap durumlarından, denetçinin, erken teşhis komitesinin raporlarından ve/veya yönetim ile yönetim kurulunun belirlemelerinden ortaya çıkabilir. Böyle işaretler varsa, yönetim kurulu hem işletmenin devamı esasına göre hem de aktiflerin olası satış değerleri üzerinden bir ara bilânço düzenler veya düzenletir¹⁰.

⁷ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324

⁸ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324

⁹ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324

¹⁰ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324

Ara bilançodan, aktiflerin, şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması hâlinde ise, yönetim kurulu, bu durumu şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine bildirir ve şirketin iflâsını ister (TTK, m.376/f.3).

Bununla birlikte, eğer, iflâs kararının verilmesinden önce, şirketin açığını karşılayacak ve borca batık durumunu ortadan kaldıracak tutardaki şirket borçlarının alacaklıları, alacaklarının sırasının diğer tüm alacaklıların sırasından sonraki sıraya konulmasını yazılı olarak kabul eder ve de bu beyanın veya sözleşmenin yerindeligi, gerçekliği ve geçerliliği, yönetim kurulu tarafından iflâs isteminin bildirileceği mahkemece atanan bilirkişilerce doğrulanır ise, mahkemeye başvuru zorunluluğu ortadan kalkar (TTK, m.376/f.3). Aksi hâlde mahkemeye bilirkişi incelemesi için yapılmış başvuru iflâs bildirimini olarak kabul olunur (TTK, m.376/f.3).

Konuya ilişkin olarak, TTK'da iflâsın ertelenmesine de yer verilmiştir. Buna göre, yönetim kurulu ve ya herhangi bir alacaklı yeni nakit sermaye konulması dâhil nesnel ve gerçek kaynakları ve önlemleri gösteren bir iyileştirme projesini mahkemeye sunarak **iflâsın ertelenmesini** isteyebilir (TTK, m.377).

Diğer yandan, yönetim kurulunca şirketin borca batık olduğu bilindiği halde mahkemeden şirketin iflâsını istenmemesi, şirket alacaklıları tarafından açılacak iflas davasında, şirketin, İcra ve İflas Kanunu'nun 310 ile 311nci maddeleri uyarınca, taksirli ve hileli iflas hükümlerine göre tasfiye edilmesine sebebiyet verebilecektir. Hileli ve taksirli iflas halleri ise, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 161 ve 162nci maddeleri gereği suç teşkil etmektedir. Bu itibarla, şirketin borca batık olması durumunda yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen yönetim kurulu üyelerinin, hukuki sorumlulukları yanında cezai sorumluluklarının da doğabileceğini söylemek mümkündür.

3- ÖZET ve SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre, son yıllık bilançodan, sermaye ile kanunî yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırır ve uygun gördüğü iyileştirici önlemleri genel kurula sunar. son yıllık bilançodan, zararlar sebebiyle sermaye ile kanunî yedek akçeler toplamının üçte ikisinin karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde de, yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırır. Genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinilmesine, yani sermayenin azaltılmasına ya da sermayenin tamamlanmasına karar verebilir. Bu iki karardan birisinin genel kurulca karara bağlanmaması durumunda, anonim şirket sona erer.

Eğer şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretler var ise, bu durumda, yönetim kurulu, aktiflerin hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de muhtemel satış fiyatları üzerinden bir ara bilanço çıkartır. Ara bilançodan, aktiflerin, şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması hâlinde ise, yönetim kurulu, bu durumu şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine bildirir ve şirketin iflâsını ister. Ayrıca, yönetim kurulunun "*şirketin sermayesinin karşılıksız kalıp kalmadığına veya borca batık olup olmadığına ilişkin tespit ve değerlendirmelere*" TTK'nın 514. maddesi uyarınca hazırlayacağı yıllık faaliyet raporunun Finansal Durum bölümünde yer vermesi gerekmektedir. TTK ile şirket yönetim kurulu üyelerine getirilen bu yükümlülüklerin ifa edilmemesi sorumluluklarının doğmasına sebebiyet verir. Bu nedenle, anonim şirketlerin yönetim kurulu üyelerinin, şirketin mali durumunu yakından takip etmeleri ve sermayenin kaybı ile borca batıklık hallerinde yasal yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirmeleri menfaatlerine olacaktır.